

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ РЕГІОНУ FOREIGN-ECONOMIC ACTIVITY OF THE REGION

Досліджено тенденції зовнішньоекономічної діяльності держави у цілому та Вінницького регіону зокрема. Визначено вплив зовнішньоекономічної діяльності на соціально-економічний розвиток регіону. Встановлено регіональні обсяги міжнародної торгівлі товарами, проаналізовано динаміку експорту-імпорту регіонів України у торгівлі товарами з країнами СНД та ЄС, досліджено динаміку географічної структури експорту Вінницької області. Україна перебуває на новому етапі входження в систему світогосподарських зв'язків, і від того, як цей процес буде здійснюватися, залежить не тільки й не стільки динаміка зовнішньої торгівлі, скільки можливість розвитку держави як органічної підсистеми світової економіки. Серед головних тенденцій – збільшення ролі країн Європи як торговельного партнера, що серед інших причин відбулося завдяки Угоді про асоціацію з ЄС та диверсифікації джерел постачання. Запропоновано напрями вдосконалення управління зовнішньоекономічною діяльністю в регіоні.

Ключові слова: управління, зовнішньоекономічна діяльність, стратегія, транскордонне співробітництво, важелі впливу, регіональний рівень, експорт-імпорт.

Исследованы тенденции внешнеэкономической деятельности государства в

целом и Винницкого региона в частности. Определено влияние внешнеэкономической деятельности на социально-экономическое развитие региона. Установлены региональные объемы международной торговли товарами, проанализирована динамика экспорта-импорта регионов Украины в торговле товарами со странами СНГ и ЕС, исследована динамика географической структуры экспорта Винницкой области. Украина находится на новом этапе входения в систему мирохозяйственных связей, и от того, как этот процесс будет осуществляться, зависит не только динамика внешней торговли, а и возможность развития государства как подсистемы мировой экономики. Среди главных тенденций – увеличение роли стран Европы как торгового партнера, и произошло это в том числе благодаря Соглашению об ассоциации с ЕС и диверсификации источников. Предложены направления совершенствования управления внешнеэкономической деятельностью в регионе.

Ключевые слова: управление, внешнеэкономическая деятельность, стратегия, трансграничное сотрудничество, рычаги влияния, региональный уровень, экспорт-импорт.

УДК 339.5(477.44)

<https://doi.org/10.32843/infrastruct35-5>

Поліщук О.Т.

к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку, аналізу та аудиту
Донецький національний університет
імені Василя Стуса

Поліщук О.А.

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів
Вінницький торговельно-економічний
інститут

Київського національного торговельно-
економічного університету

Foreign-economic activity serves as enough an important factor in promoting the socio-economic development of the country and its territories. Under conditions of diversification of production, globalization, strengthening integration processes, financial and economic crisis the role of international trade as the driving mechanism of progressive development of regions is substantially increased. In addition, the national economy, as an open economic system, is enough deeply integrated into the global system of international division of labor. In such conditions, the state of foreign trade is essential for economic and economic development social development of the state. In 2017-2018, foreign trade developed under the influence of trends of past years. Ukraine is at a new stage in the system world economic relations and how this process will be carried out depends not only, and not only the dynamics of foreign trade, but the possibility of development state as an organic subsystem of the world economy. Among the main trends is the growing role of Europe as a trading partner, which among other reasons was due to the Association Agreement with the EU and the diversification of energy supply sources. In the coming years, the raw material nature of Ukrainian exports will be preserved, which causes a high dependence of Ukraine's foreign trade on shocks in the world markets. Therefore, from the results of the research it is clear that Vinnytsa the region is not the most powerful export region of Ukraine, but it has a significant potential in the development of foreign trade in products of agricultural production, processing industries. Intensively developing projects, including and international, in the field of alternative energy, infrastructure, education and science. It should be noted that a significant role in the further development of international cooperation between enterprises and institutions of Vinnytsia and their international partners belongs to scientific institutions (especially the agrarian system science) in part of the substantiation of its directions and perspective results.

Key words: management, foreign economic activity, strategy, cross-border cooperation, levers of influence, regional level, export-import.

Постановка проблеми. Зовнішньоекономічна діяльність регіону виступає досить важливим чинником соціально-економічного розвитку території. За умов диверсифікації діяльності, інтеграційних процесів, фінансово-економічних криз роль зовнішньоекономічної діяльності як рушійного механізму розвитку регіональних економічних систем суттєво посилюється. Окрім того, національна економіка як відкрита економічна система досить глибоко поєднана з глобальним міжнародним поділом праці. У таких умовах стан зовнішньої торгівлі має досить вагоме значення як для економічного, так і соціального розвитку держави. Протягом 2017–2018 рр. розвиток зовнішньої торгівлі здійснювався під впливом тенденцій минулих років.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методологічний базис досліджень із питань управ-

ління зовнішньоекономічною діяльністю було закладено науковцями-класиками: Дж. Стюартом, У. Стаффордом, Е. Хекшером, П. Самуельсоном та ін. Дослідження зовнішньоекономічної діяльності знайшли своє відображення у наукових працях таких учених, як: З. Гбур [1], В. Геєць [12] О. Головня [2], С. Пирожкова [3], А. Мазаракі [4], С. Маталки [5], Л. Черчик [14] та ін. Проте, незважаючи на досить значну кількість публікацій, найчастіше дослідження спрямовані на макро- або мезорівень. На рівні конкретного регіону дослідження були без комплексного підходу до визначення проблем та обґрунтування перспективних напрямів їх розв'язання.

Постановка завдання. Метою дослідження є розкриття основних тенденцій та динамічних характеристик зовнішньоекономічної діяльності

Вінницького регіону та надання пропозицій щодо коригування зовнішньоторговельної політики.

Методичною основою дослідження є системний та інституціональний підходи, згідно з якими всі процеси управління зовнішньоекономічною діяльністю проаналізовано у взаємозв'язку з макроекономічною динамікою. Використано методи: структурно-функціонального дослідження – для аналізу основних тенденцій соціально-економічного розвитку Вінницької області; статистичних порівнянь – для економічної оцінки впливу зовнішньоекономічної діяльності на соціально-економічний розвиток Вінницької області.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Україна знаходиться на новому, важливому етапі входження в систему глобалізованих зв'язків, і від того, як ефективно ця діяльність буде здійснюватися, залежать показники зовнішньої торгівлі, можливості розвитку держави як частини світової економіки, сальдо ЗЕД. При цьому іноді виникає проблема: деякі статистичні показники

зовнішньої торгівлі, що публікуються Національним банком України, Державною службою статистики, Кабінетом Міністрів України, відрізняються (іноді суттєво) через відмінності у методиці розрахунку одних і тих самих показників, що здійснюються цими організаціями. Надані ними статистичні матеріали слугують повноцінною базою для подальших досліджень у вибраному напрямі. У табл. 1 наведено показники обсягів зовнішньої торгівлі товарів за регіонами у 2017 р. [7; 9].

На сучасному етапі розвитку в Україні продовжуються такі структурні тенденції в експорті-імпорті товарів, робіт і послуг [2, с. 36–37]:

- експорт з України носить переважно сировинний характер – близько 70%;

- орієнтація імпорту на стратегічно важливу продукцію, а саме нафту, газ (близько 52%), продукцію машинобудівної галузі (близько 13%), вугілля, медикаменти, продукти харчування (близько 10%);

Таблиця 1

Регіональні обсяги міжнародної торгівлі товарами у 2016–2017 рр.¹

	Експорт			Імпорт			Сальдо
	тис дол. США	у % до 2016	у % до загального обсягу	тис дол. США	у % до 2016	у % до загального обсягу	
Україна	43264736,0	119,0	100,0	49607173,9 ²	126,4	100,0	-6342437,9
Вінницька	1217714,0	123,9	2,8	407075,5	136,0	0,8	810638,5
Волинська	689287,7	112,7	1,6	1334974,0	118,1	2,7	-645686,3
Дніпропетровська	7052759,5	120,3	16,3	4609551,3	133,9	9,3	2443208,2
Донецька	4432600,2	129,2	10,2	2033912,3	183,1	4,1	2398687,9
Житомирська	589727,3	121,7	1,4	449904,4	133,6	0,9	139822,9
Закарпатська	1446423,2	119,4	3,3	1341735,6	118,4	2,7	104687,6
Запорізька	2980860,6	130,0	6,9	1328178,1	133,0	2,7	1652682,5
Івано-Франківська	665400,5	116,0	1,5	637204,4	157,0	1,3	28196,1
Київська	1748405,8	102,5	4,0	3404074,6	115,3	6,9	-1655668,8
Кіровоградська	415614,8	97,2	1,0	236115,0	128,3	0,5	179499,8
Луганська	233904,7	53,7	0,5	273151,6	76,4	0,6	-39246,9
Львівська	1585154,1	124,3	3,7	2180388,2	128,3	4,4	-595234,1
Миколаївська	1900646,2	114,1	4,4	781715,6	114,0	1,6	1118930,6
Одеська	1813852,2	119,3	4,2	1427930,8	116,0	2,9	385921,4
Полтавська	1864524,1	129,8	4,3	1149719,4	136,4	2,3	714804,7
Рівненська	383300,6	120,4	0,9	341245,3	133,8	0,7	42055,3
Сумська	672733,3	124,1	1,6	551131,3	126,1	1,1	121602,0
Тернопільська	380193,7	129,2	0,9	351695,2	127,9	0,7	28498,5
Харківська	1191537,1	115,9	2,8	1619368,9	108,7	3,3	-427831,8
Херсонська	289153,3	117,3	0,7	201428,0	121,1	0,4	87725,3
Хмельницька	467642,2	146,7	1,1	414264,3	124,8	0,8	53377,9
Черкаська	617781,3	130,2	1,4	403227,5	138,5	0,8	214553,8
Чернівецька	149780,6	125,5	0,3	113196,8	118,2	0,2	36583,8
Чернігівська	625068,7	144,4	1,4	445058,4	93,9	0,9	180010,3
м.Київ	9738299,2	113,7	22,5	19848604,5	123,0	40,0	-10110305,3

¹ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

² З урахуванням не розподілених за регіонами поставок газу природного.

Джерело: дані Головного управління статистики у Вінницькій області

– нерівномірне розміщення експортного потенціалу України між її регіонами (чотири регіони з 25 дають 50% експорту);

– переважання матеріалоємної продукції в структурі експорту.

У табл. 2 проаналізовано експортно-імпортні товарні операції за регіонами України в торгівлі товарами з учасниками СНД та ЄС. Серед основних тенденцій ЗЕД варто виділити те, що збільшується для України роль країн Європейського Союзу як торговельних партнерів. Це відбулося переважно на підставі укладеної Угоди про асоціацію з ЄС. Також протягом останніх трьох-чотирьох років було здійснено суттєву диверсифікацію основних джерел постачання енергії, у тому числі через збільшення частки відновлювальних джерел енергії.

Окрім того, експорт продовольчої групи товарів до країн Європейського Союзу за 2008–2018 рр. зріс майже у п'ять разів, а за підсумками 2018 р.

Україна увійшла в топ-3 основних постачальників продукції АПК до ЄС. Найбільші обсяги продукції було експортовано до Італії (продукція металургії, олія та олійні культури, зернові) і Польщі (переважно руда, а також олія). Специфічною ознакою імпорту саме з країн Європи починаючи з 2014 р. є збільшення частки енергоносіїв, а саме імпорту газу [13]. Що стосується країн Азії, то вони протягом трьох-чотирьох останніх років стали основними покупцями українських товарів, а саме продовольчої групи. Експорт олійної групи саме у цей регіон за 2008–2018 рр. зріс більше ніж у десять разів. Суттєві зміни відбулися в експорті зернової групи, передусім через нарощення частки кукурудзи до Китаю.

Туреччина – це країна, до якої здійснюється досить суттєвий експорт товарів металургійної промисловості та олійної галузі. Понад половину всього імпорту до країн Азії припадає на Китай. Обсяг

Таблиця 2

Аналіз експорту-імпорту регіонів України у торгівлі товарами з країнами СНД та ЄС у 2015–2016 рр.¹

	Експорт				Імпорт			
	СНД		ЄС		СНД		ЄС	
	у % до загального обсягу регіону	у % до 2015	у % до загального обсягу регіону	у % до 2015	у % до загального обсягу регіону	у % до 2015	у % до загального обсягу регіону	у % до 2015
Усього	16,6	77,3	37,1	103,7	21,8	81,7	43,7	111,8
Вінницька	14,7	78,7	32,9	118,0	13,3	99,4	50,8	104,0
Волинська	12,4	60,2	77,7	104,3	33,3	804,6	59,9	126,7
Дніпропетровська	14,1	69,8	28,4	123,5	31,2	106,8	33,9	105,9
Донецька	20,8	84,8	48,8	97,7	42,8	119,1	18,2	126,7
Житомирська	20,2	88,9	56,2	128,6	26,7	132,8	58,8	144,4
Закарпатська	1,4	33,8	92,7	114,0	5,3	76,4	59,0	110,9
Запорізька	28,5	72,9	29,8	82,8	34,7	73,0	37,2	124,6
Ів.-Франківська	10,3	79,8	58,4	154,1	8,1	90,6	74,8	149,0
Київська	18,1	82,6	30,7	102,2	12,1	67,4	52,6	125,1
Кіровоградська	16,7	63,5	27,4	130,4	10,5	88,2	40,9	182,1
Луганська	30,5	114,6	57,2	214,5	73,1	127,9	14,6	121,5
Львівська	8,5	71,1	74,6	109,7	4,5	59,2	71,5	122,5
Миколаївська	25,2	91,5	18,5	126,2	22,0	113,3	29,9	148,7
Одеська	7,9	74,7	25,3	85,7	14,0	139,5	27,3	122,3
Полтавська	16,8	84,2	40,4	95,5	49,2	135,0	27,1	83,9
Рівненська	12,5	64,1	71,5	96,2	22,3	119,9	61,1	131,0
Сумська	43,7	84,6	29,4	107,6	20,6	77,9	43,0	121,0
Тернопільська	10,0	99,8	70,1	99,4	2,6	37,3	81,1	106,1
Харківська	43,7	68,1	19,4	98,9	27,6	99,5	29,7	127,4
Херсонська	23,5	93,8	29,9	101,6	9,8	96,8	39,5	121,3
Хмельницька	21,4	78,0	49,5	82,6	11,9	146,3	52,1	119,7
Черкаська	24,5	100,9	35,7	106,8	24,1	220,0	49,4	125,4
Чернівецька	21,2	104,4	54,1	108,9	10,3	189,8	56,5	121,5
Чернігівська	31,3	94,7	29,5	69,9	30,2	118,5	38,8	124,1
м.Київ	10,3	74,8	28,0	97,3	23,3	88,9	39,8	114,3

¹ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та частини зони проведення антитерористичної операції.

Джерело: дані Головного управління статистики у Вінницькій області

поставок саме до цієї країни за 2008–2018 рр. збільшився вдвічі, переважно за рахунок зростання продукції машинобудування, промислових виробів [8].

Варто відзначити той факт, що єдиним регіоном, де обсяг зовнішньої торгівлі за останнє десятиріччя зменшився, є країни СНД. Це відбулося тому, що суттєво зменшилися обсяги торгівлі з Російською Федерацією. Використання Україною та її партнерами (ЄС, США) торговельно-економічного тиску у вигляді санкцій призвело до суттєвого зменшення торгівлі із цією державою за всіма напрямками починаючи з 2013 р. Також унаслідок торговельних санкцій суттєво зменшився експорт до Російської Федерації з України, а саме продукції машинобудування. Своєю чергою, експорт продовольчої групи наблизився до нуля. Імпорт із РФ також досить суттєво скоротився, але у його структурі залишилися деякі товари, які важко замінити [7; 9].

На нашу думку, намічена тенденція буде збережена, а саме переважно сировинний характер експорту. Як наслідок, Україна залежить від світових цін (падінь на світових ринках).

Залежність економіки нашої держави від імпорту енергоносіїв, практично відсутність конкурентоспроможної технологічної продукції, яка б вироблялася в Україні, зумовлюють високі обсяги імпорту. Тобто зовнішньоторговельне сальдо залишатиметься від'ємним, незважаючи на сприятливі прогнози, цінові фактори.

Такий обсяг дефіциту може стати загрозою для економіки. Основний чинник його нівелювання – поліпшення інвестиційного клімату. Завдяки цьому експортні можливості України суттєво зростуть, у тому числі через отримання доступу до нових технологій, ноу-хау, інновацій тощо. І хоча сама наявність угоди про ЗВТ з ЄС не може гарантувати автоматичне зростання зовнішнього товарообороту, вона може стимулювати вітчизняних виробників підіймати конкурентоспроможність своєї продукції до стандартів Європейського Союзу.

Далі розглянемо вплив зовнішньоекономічної діяльності на соціально-економічний розвиток Вінницької області, оскільки Вінниччина є досить активним гравцем на міжнародному ринку. Так, лише протягом 2017 р. область відвідали понад 55 іноземних делегацій, а саме: 12 надзвичайних і повноважних послів, делегації країн-партнерів, міжнародних організацій, представники іноземних компаній, у тому числі інвестиційних [11, с. 22–31].

Важливими подіями у 2017–2018 рр. стали:

- підписання Угоди між Вінницькою областю та Ліберецьким краєм (Чеська Республіка) щодо розвитку торговельного, економічного, науково-технічного та гуманітарного співробітництва;

- офіційне підписання доповнення до Договору про співробітництво між Вінницькою ОДА та Ясським повітом (Румунія) щодо співпраці у сфері соціального захисту.

Окрім того, Вінницька область успішно реалізує ще 11 угод про співробітництво з різними регіонами Польщі, Румунії, Білорусі, Молдови. Між-регіональне та транскордонне співробітництво в рамках діючих угод досить жваво розвивається, у тому числі завдяки взаємним офіційним, робочим, навчальним візитам, обміну досвідом та реалізації спільних проектів.

Так, протягом 2017–2018 рр. було організовано достатню кількість відвідувань робочих груп із Вінниччини за кордон. Були зібрані компетентні фахівці у сфері економіки, освіти, охорони здоров'я, культури, соціального захисту, медіасередовища, з розвитку ОТГ, які відвідали Ясський повіт Румунії, Свентокшиське, Лодзинське воєводства Республіки Польща, Сороцький район Республіки Молдова, Ліберецький край Чеської Республіки з метою навчання, обміну практичним досвідом, налагодження співробітництва.

Окрім того, представники Вінницької області брали участь у багатьох конференціях, форумах, круглих столах та виставках, у тому числі міжнародних. Були здійснені виїзні економічні, інвестиційні місії підприємців регіону до США, Китаю тощо [6].

Обсяг експорту товарів у 2017 р. становив 1 114,5 млн. дол. США, а імпортової продукції – 371,5 млн. дол. Якщо порівняти дані показники з 2016 р., то експорт та імпорт зросли на 31,5% (на 266,6 млн. дол.) та на 37,4% (на 101,2 млн. дол.). Зовнішньоторговельне сальдо Вінницького регіону є позитивним і дорівнює 743,0 млн. дол. Коефіцієнт покриття становить 3,00 (у 2016 р. – 3,14). Підприємства Вінниччини здійснювали зовнішньоекономічні відносини з партнерами зі 140 країн світу [7]. Вінницька область найбільше експортує до Індії, Італії, Польщі, Китаю, Іспанії, Білорусі. Найбільш позитивна динаміка експортних відносин прослідковується з такими країнами, як Алжир, Бельгія, Велика Британія, Греція, Іспанія, Латвія, Пакистан, Португалія, США. Своєю чергою, зменшення експорту спостерігається до Казахстану, Кореї, Малайзії, Таїланду, Угорщини (табл. 3).

Далі проаналізуємо структуру імпорту. Найбільша частка імпорту припадає на Німеччину (15,7%), Китай – 15,4%, Польщу – 11,2%, США – 10,7%, Італію – 5,8%, Румунію – 4,3%, Білорусь – 4,2%, Нідерланди – 2,5%, Іспанію – 2,2%. Суттєве зростання імпортних поставок спостерігається з таких країн, як Бразилія, Естонія, Корея, Молдова, Німеччина, Польща, Сербія та Фінляндія. Водночас спостерігається суттєве зниження обсягу імпорту з Болгарії, Греції, Ізраїлю, Казахстану, Канади (табл. 4).

Вагому частину в структурі зовнішньої торгівлі займають продукція олійножирової промисловості (тваринне або рослинне походження), готові продукти харчування. Останнім часом зростає частка деревини та виробів із неї, обладнання та меха-

Таблиця 3

Динаміка географічної структури експорту Вінницької області за 1996–2017 рр., млн. дол. США

Роки	Усього	Країни СНД	Інші країни світу	Європа	Країни ЄС	Азія	Африка	Америка	Австралія і Океанія
1996	280,9	164,5	116,4	67,8	71,9	25,6	0,4	22,5	0,1
1997	186,5	118,3	68,2	51,1	50,1	10,4	0,8	5,8	–
1998	128,6	63,8	64,8	51,6	50,6	5,5	0,2	7,4	–
1999	175,6	83,6	92,0	78,8	77,1	6,2	1,6	5,3	–
2000	154,0	81,3	72,8	50,0	53,7	10,6	3,5	8,7	–
2001	177,2	79,5	97,6	62,5	61,8	11,3	3,3	20,2	0,3
2002	221,9	90,2	131,7	72,3	72,6	31,7	11,2	16,4	0,1
2003	305,1	148,2	156,8	113,7	94,5	25,7	2,2	15,2	–
2004	376,5	214,4	162,1	107,2	103,9	26,3	4,7	23,8	0,1
2005	424,7	251,2	173,5	135,1	133,6	21,4	9,5	7,4	0,1
2006	403,7	221,2	182,5	141,9	140,2	33,5	2,4	4,7	0,0
2007	485,9	277,3	208,6	178,4	177,8	23,4	3,7	3,0	0,0
2008	482,8	265,1	217,7	183,1	183,4	23,9	0,8	9,9	0,1
2009	479,0	228,3	250,7	175,6	168,1	50,6	20,6	3,8	0,1
2010	566,3	299,7	266,6	181,1	179,5	68,8	15,4	1,2	0,1
2011	661,7	296,2	365,5	233,5	231,5	103,6	19,5	8,8	0,1
2012	652,5	281,3	371,2	205,0	202,4	111,4	34,3	20,4	0,1
2013	679,3	308,3	371,0	177,9	176,3	135,9	30,3	26,8	0,1
2014	742,2	243,6	498,7	237,3	236,5	211,6	43,9	5,8	0,1
2015	846,9	183,5	663,4	275,7	274,4	308,8	65,4	13,4	0,1
2016	983,0	144,4	838,6	329,8	323,9	417,2	73,9	17,1	0,5
2017	1217,7	157,5	1060,2	456,7	445,3	491,9	92,9	18,4	0,3

Джерело: дані Головного управління статистики у Вінницькій області

Таблиця 4

Динаміка географічної структури імпорту Вінницької області за 1996–2017 рр., млн. дол. США

Роки	Усього	Країни СНД	Інші країни світу	Європа	Країни ЄС	Азія	Африка	Америка	Австралія і Океанія
1996	116,6	48,1	68,4	52,1	49,7	6,2	1,0	9,1	–
1997	139,0	37,0	102,0	73,0	65,4	11,3	9,6	8,1	0,0
1998	117,0	26,2	90,8	65,3	61,4	7,3	9,3	8,8	0,0
1999	127,6	20,2	107,4	38,9	36,6	5,6	39,1	23,8	–
2000	77,9	15,2	62,7	47,9	46,0	7,6	0,0	7,2	0,0
2001	122,8	39,1	83,7	63,2	62,6	10,9	0,9	8,7	0,0
2002	122,2	25,0	97,2	76,5	75,3	10,1	0,0	10,6	0,0
2003	189,7	60,0	129,7	109,4	107,6	12,8	0,1	7,4	0,0
2004	198,9	37,4	161,5	139,5	137,4	13,6	0,2	8,2	0,0
2005	287,6	44,9	242,7	212,8	211,1	25,8	0,3	3,8	0,0
2006	321,3	54,6	266,7	226,5	224,9	36,2	0,2	3,6	0,1
2007	305,6	66,4	239,2	194,2	191,4	40,4	0,1	4,5	0,0
2008	417,8	66,5	351,3	285,1	281,2	51,7	0,3	14,2	0,0
2009	263,0	78,3	184,7	150,5	145,7	30,5	0,4	3,3	0,0
2010	344,7	114,4	230,3	191,9	188,6	34,7	0,5	3,2	0,0
2011	384,6	101,8	282,8	221,2	215,4	44,5	0,6	16,5	0,0
2012	497,6	209,8	287,9	222,9	216,6	52,4	1,0	10,0	1,5
2013	496,2	188,2	308,0	225,0	218,6	69,8	0,8	12,3	0,1
2014	428,2	140,2	288,0	177,3	171,8	91,9	2,0	16,7	0,0
2015	266,7	40,2	226,6	149,1	146,2	62,8	1,6	13,0	0,1
2016	299,4	40,0	259,4	155,0	152,1	87,5	1,9	15,0	0,0
2017	407,1	38,3	368,8	217,5	211,5	102,7	2,0	46,4	0,2

Джерело: дані Головного управління статистики у Вінницькій області

нізмів, електротехнічного обладнання, засобів наземного транспорту.

За 2017 р. із Вінницької області найбільше було експортовано м'яса великої рогатої худоби, масла вершкового, сирів, зернових культур, молока і молочних продуктів, круп зернових, олії соняшникової, прокату металу. За 2017 р. найбільше було імпортовано у Вінницьку область м'яса ВРХ та свинини, риби, продуктів переробки нафти, медикаментів, лісоматеріалів, тканин.

Частка Вінницької області у національному обсязі експорту продукції становить лише 3%. Це пов'язано з тим, що цей регіон виробляє продукцію АПК, яка й досі за своєю вартістю поступається продукції промисловості. Зовнішньоторговельні відносини з товарами підприємства Вінниччини здійснювали з партнерами зі 140 країн світу, причому експортувалися товари до 116 країн (рис. 1).

У структурі експорту основне місце посідають поставки жирів та олії тваринного або рослинного походження (37,1% загального обсягу експорту Вінницької області). У значних обсягах також було експортовано олію соняшникову, соєву, маргарин, харчові суміші або продукти [3]. Серед основних підприємств, які здійснюють експорт Вінницької області, відзначимо: ТОВ «Підприємство «Авіс», ПАТ «Вінницький молочний завод «Рошен», ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат»; ПрАТ «Літинський молочний завод», ТОВ «Терра Фуд», ТОВ «Хмільницький завод СЗМ «Молочний візит».

Другу позицію займає постачання готових харчових продуктів (17,6%), серед яких найбільшу частку мають цукор та кондитерські вироби. Найбільшими підприємствами – експортерами галузі є ТОВ «ПК «Зоря Поділля», ТОВ «Іллінецький цукровий завод» [6; 10].

Постачання продуктів рослинного походження посідає третє місце в структурі експорту товарів (18,4%). Це переважно зернові культури. Серед найбільших підприємств – експортерів цієї галузі відзначимо ТОВ «Вінницький комбінат хлібопродуктів № 2» та ТОВ «Зерносвіт».

Із результатів дослідження зрозуміло, що Вінницька область є не найпотужнішим експортним регіоном України, проте вона має значний потенціал у нарощуванні зовнішньої торгівлі, зокрема продукцією сільськогосподарського виробництва, переробних галузей. Іntenсивно розвиваються інвестиційні проекти, у т. ч. міжнародні, у сфері відновлювальної енергетики, інфраструктури, освіти і науки. Варто зазначити, що вагома роль у подальшому розвитку міжнародної співпраці підприємств та установ Вінниччини та їхніх міжнародних партнерів належить науковим установам (особливо системи аграрної науки) в частині обґрунтування її напрямів та перспективних результатів.

Основними стратегічними орієнтирами зовнішньоекономічної діяльності Вінницького регіону є розвиток та поглиблення міжнародного та міжрегіонального співробітництва, транскордонного співробітництва та прикордонних територій, а саме: розширення бізнесових контактів, створення СП, кластерів та інших нових форм організації підприємництва; створення привабливих умов для залучення інвестиційних ресурсів в економіку області та ін.

Також європейські перспективи України повинні передбачати модернізацію усіх сфер життя громадян як на рівні держави, так і на рівні місцевих громад. У цьому контексті важливо вже сьогодні формувати довгострокове бачення розвитку області відповідно до стратегії розвитку країн ЄС.

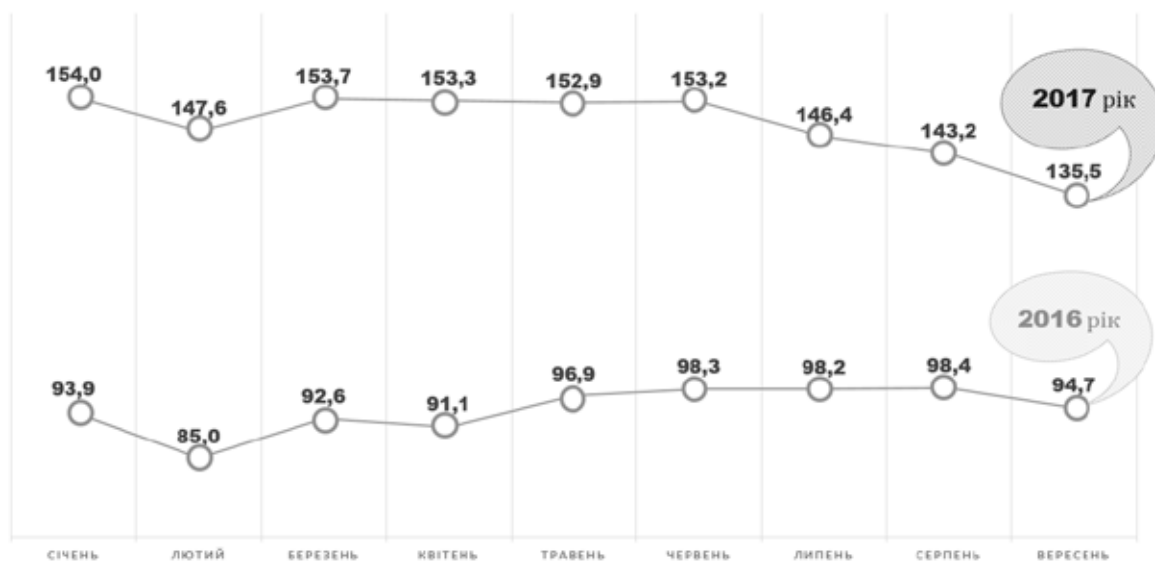

Рис. 1. Темпи зростання (зниження) експорту товарів Вінницької області, % до відповідного періоду попереднього року, нарастаючим підсумком

Джерело: дані Головного управління статистики у Вінницькій області

Висновки з проведеного дослідження. Розглянувши тенденції та динамічні характеристики зовнішньоекономічної діяльності Вінницького регіону, можна дати такі рекомендації:

- нарощувати експортні можливості регіону в рамках міжнародної співпраці, яка б поєднувалася з вигідними для області структурними перетвореннями;
  - підвищувати роль у перспективних секторах економіки (інжиніринг, електроніка, енергетика, біотехнології; консалтингові послуги, туризм);
  - застосовувати сучасні маркетингові стратегії;
  - залучати великі міжнародні проекти;
  - продовжувати диверсифікацію зовнішньої торгівлі;
  - забезпечити збалансованість експорту та імпорту;
  - стимулювати залучення інвестицій із метою освоєння випуску конкурентоспроможної на світовому ринку продукції;
  - підтримувати відносини добросусідства та реалізацію міжрегіональних угод із країнами світу, зокрема Китайською Народною Республікою, Республікою Молдова, Республікою Польща, Румунією, та підписувати нові міжрегіональні угоди з іншими країнами світу;
  - активізувати інформаційну роботу щодо експортного, інвестиційного та туристичного потенціалу Вінницької області;
  - проводити міжнародні науково-практичні конференції, семінари, «круглі столи», форуми з метою активізації євроінтеграційних процесів;
  - широко представляти місцевих товаровиробників у ході міжнародних виставкових заходів, що мають пріоритетне значення для Вінницької області.
- Розв'язання окреслених проблем потребує комплексного вирішення та належить до сфери управління міжнародного співробітництва облдержадміністрації. Стабільний розвиток міжнародного (у тому числі транскордонного та міжрегіонального) співробітництва, успішне впровадження транскордонних проектів, освоєння коштів Євросоюзу для реалізації грантових проектів, а також створення та підтримка позитивного міжнародного іміджу Вінницького регіону є передумовами для досягнення процвітання регіону, підвищення добробуту життя населення, встановлення демократичних цінностей.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гбур З.В. Державне управління економічною безпекою України: теорія та практика : монографія. Кам'янець-Подільський : Рута, 2018. 407 с.
2. Головня О.М. Інструменти реалізації процесу стратегічного планування соціально-економічного розвитку Вінницької області. *Економіка, фінанси, право*. 2016. № 12. С. 35–39.
3. Зовнішня політика і безпека України. *Людина – суспільство – держава – міжнародні структури* :

монографія / за ред. С.І. Пирожкова. Київ : НІПМБ, 2014. 288 с.

4. Зовнішньоторговельні аспекти конкурентної політики України в умовах СОТ : монографія / за ред. А.А. Мазаракі. Київ : КНТЕУ, 2008. 309 с.
5. Маталка С.М. Управління ефективністю зовнішньоекономічної діяльності підприємств : монографія. Луганськ : Ноулідж, 2011. С. 210.
6. Офіційний сайт Вінницької обласної державної адміністрації. URL: <http://www.vin.gov.ua/> (дата звернення: 06.07.2019).
7. Офіційний сайт Головного управління статистики у Вінницькій області. URL: <http://www.vn.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 08.07.2019).
8. Офіційний сайт Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької обласної державної адміністрації. URL: <http://www.dmsrr.gov.ua/programi-ta-plani-ekonom%d1%96chnogo-%d1%96-socz%d1%96alno-go-rozvitku-v%d1%96nniczko%d1%97-oblast%d1%96> (дата звернення: 09.07.2019).
9. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 06.07.2019).
10. Офіційний сайт Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/catalog/ministerstvo-regionalno-go-rozvitku-budivnitstva-ta-zhitlovo-komunalno-go-gospodarstva-ukraini> (дата звернення: 05.07.2019).
11. Поліщук О.А., Поліщук О.Т. Моніторинг виконання показників державного бюджету та їх вплив на соціально-економічний розвиток Вінницької області. *Регіональна бізнес-економіка та управління*. 2018. № 3(59). С. 20–32.
12. Пріоритети національного економічного розвитку в контексті глобалізаційних викликів : у 2-х ч. Ч. 2 / за ред. В.М. Геєця, А.А. Мазаракі. Київ : КНТЕУ, 2008. 273 с.
13. Статистична служба Європейської Комісії (Євростат). URL: <http://www.europa.eu.int> (дата звернення: 04.07.2019).
14. Черчик Л. Основні проблеми зовнішньоекономічної діяльності підприємств України. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2015. № 2. С. 21–26.

REFERENCES:

1. Hbur Z. V. (2015) Derzhavne upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu Ukrainy: teoriia ta praktyka [State Administration of Ukraine's Economic Security: Theory and Practice]. Nats. akad. derzh. upr. pry Prezydentovi Ukrainy. Kamianets-Podilskyi: Drukarnia "Ruta". (in Ukrainian)
2. Holovnia O. M. (2016) Instrumenty realizatsii protsesu stratehichnoho planuvannia sotsialno-ekonomichnoho rozvytku Vinnytskoi oblasti [Tools for implementation of the strategic planning process for the social and economic development of the Vinnytsia region]. *Ekonomika, finansy, pravo – Economics, finance, law*, no. 12, pp. 35–39. (in Ukrainian)
3. Pyrozhekov S. I. (ed.) (2014) Zovnishnia polityka i bezpeka Ukrainy. Liudyna – suspilstvo – der-

zhava – mizhnarodni struktury [Foreign policy and security of Ukraine. Man – society – state – international structures]. K. : NIPMB. (in Ukrainian)

4. Zovnishnotorhovelni aspekty konkurentnoi polityky Ukrainy v umovakh SOT [Foreign Trade Aspects of Ukraine's Competitive Politics in the WTO] (2018) A.A. Mazaraki (Ed.). K. : KNTEU. (in Ukrainian)

5. Matalka S. M. (2011) Upravlinnia efektyvnosti zovnishnoekonomichnoi diialnosti pidpriemstv [Management of the efficiency of foreign economic activity of enterprises]. Luhansk : Noulidzh. (in Ukrainian)

6. Ofitsiyni sait Vinnytskoi oblasnoi derzhavnoi administratsii [Official site of Vinnytsia Regional State Administration]. Available at: <http://www.vin.gov.ua/> (accessed 06 July 2019).

7. Ofitsiyni sait Holovnoho upravlinnia statystyky u Vinnytskii oblasti [The official site of the Main Department of Statistics in Vinnytsia region]. Available at: <http://www.vn.ukrstat.gov.ua/> (accessed 08 July 2019).

8. Ofitsiyni sait Departamentu mizhnarodnoho spivrobotnytstva ta rehionalnoho rozvytku Vinnytskoi oblasnoi derzhavnoi administratsii [Official site of the Department for International Cooperation and Regional Development of Vinnytsia Oblast State Administration]. Available at: <http://www.dmsrr.gov.ua/programi-ta-planiekonom%20-%20soc%20alno-go-rozvitku-v-%20nniczko%20-%20oblast%20> (accessed 09 July 2019).

9. Ofitsiyni sait Derzhavnoi Sluzhby statystyky Ukrainy [Official site of the State Service of Statistics

of Ukraine]. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed 06 July 2019).

10. Ofitsiyni sait Ministerstva rehionalnoho rozvytku, budivnytstva ta zhytlovo-komunalnoho hospodarstva Ukrainy [Official site of the Ministry of Regional Development, Construction and Housing and Communal Services of Ukraine]. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/ua/catalog/ministerstvo-regionalnogo-rozvitku-budivnytstva-ta-zhitlovo-komunalnogo-gospodarstva-ukraini> (accessed 05 July 2019).

11. Polishchuk O. A., Polishchuk O. T. (2018) Monitorynh vykonannya pokaznykiv derzhavnoho biudzhetu ta yikh vplyv na sotsialno-ekonomichni rozvytok Vinnytskoi oblasti [Monitoring of performance of indicators of the state budget and their influence on the social and economic development of the Vinnytsia region]. *Rehionalna biznes-ekonomika ta upravlinnia*, no. 3(59), pp. 20–32.

12. Heets V. M., Mazaraki A. A. (ed.) (2008) Priorityety natsionalnoho ekonomichnoho rozvytku v konteksti hlobalizatsii nykh vyklykiv [Priorities of national economic development in the context of globalization challenges]. K. : KNTEU.

13. Statystychna sluzhba Yevropeiskoi komisii [Statistical Service of the European Commission (Eurostat)]. Available at: <http://www.europa.eu.int> (accessed 04 July 2019).

14. Cherchyk L. (2015) Osnovni problemy zovnishnoekonomichnoi diialnosti pidpriemstv Ukrainy [The main problems of foreign economic activity of enterprises of Ukraine]. *Ekonomichni chasopys Skhidnoi-evropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky*, no. 2, pp. 21–26.

Polishchuk Olena

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Accounting and Audit
Donetsk National University named after Vasyl Stus

Polishchuk Oleksandr

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Finance
Vinnitsa Institute of Trade and Economics
Kyiv National University of Trade and Economics

FOREIGN-ECONOMIC ACTIVITY OF THE REGION

The purpose of the article. Foreign-economic activity serves as enough an important factor in promoting the socio-economic development of the country and its territories. Under conditions of diversification of production, globalization, strengthening integration processes, financial and economic crisis the role of international trade as the driving mechanism of progressive development of regions is substantially increased. In addition, the national economy, as an open economic system, is enough deeply integrated into the global system of international division of labor. In such conditions, the state of foreign trade is essential for economic and economic development social development of the state. In 2017-2018, foreign trade developed under the influence of trends of past years.

The aim of the study is to disclosure the application aspects of management foreign economic activity of Vinnytsia region and outline of measures, regarding its improvement.

Methodology. The methodological basis of the research is systemic and institutional approaches according to which all processes of management of foreign economic activity is analyzed in conjunction with macroeconomic dynamics. The following methods are used: structural-functional study – for analysis of the main trends of socio-economic development of the Vinnitsa region ;statistical comparisons – for the economic assessment of the impact of foreign economic activity on the socio-economic development of the Vinnitsa region.

Results. Ukraine is at a new stage in the system world economic relations and how this process will be carried out depends not only, and not only the dynamics of foreign trade, but the possibility of development state as an organic subsystem of the world economy.

Among the main trends is the growing role of Europe as a trading partner, which among other reasons was due to the Association Agreement with the EU and the diversification of energy supply sources.

In the coming years, the raw material nature of Ukrainian exports will be preserved, which causes a high dependence of Ukraine's foreign trade on shocks in the world markets.

Practical implications. Therefore, from the results of the research it is clear that Vinnitsa the region is not the most powerful export region of Ukraine, but it has a significant potential in the development of foreign trade in products of agricultural production, processing industries. Intensively developing projects, including and international, in the field of alternative energy, infrastructure, education and science. It should be noted that a significant role in the further development of international cooperation between enterprises and institutions of Vinnytsia and their international partners belongs to scientific institutions (especially the agrarian system science)in part of the substantiation of its directions and perspective results.

Value/originality. The issues of foreign economic activity of Vinnitsa region were considered in the paper. From the results of the study, it is clear that Vinnytsia region is a powerful export region of Ukraine, has considerable potential in increasing foreign trade, in particular agricultural production of processing industries.